

Fiatalodó és megújuló Egyetem – Innovatív tudásváros
A Miskolci Egyetem intelligens szakosodást szolgáló intézményi fejlesztése
EFOP-3.6.1-16-2016-00011

TÁRSADALMI INNOVÁCIÓK JELENTŐSÉGE A VIDÉKI PERIFÉRIÁKON

DR. LIPTÁK KATALIN
tanszékvezető, egyetemi docens
Miskolci Egyetem, GTK

MRTT Vándorgyűlés

2018. október 17-18.
Kecskemét

SZÉCHENYI 2020

Európai Unió
Európai Szociális
Alap

BEFEKTETÉS A JÖVŐBE

A VIDÉK ÁTALAKULÁSA

1. Tradicionális

modernizáció

2. Modern

posztmodernizáció

3. Posztmodern

- természethez való viszony
- gazdasági szerkezet
- társadalmi szerkezet
- életmód
- építészet
- vitalitás

A VIDÉK MODERNIZÁCIÓS CSAPDÁJA

Gyenge térségi jövedelemtermelő képesség

- vállalkozáshiány,
- vállalkozások alacsony versenyképessége,
- egyoldalú termékszerkezet,
- erős erőforrás-kiáramlás,
- támogatások megfogásának nehézsége

Gazdasági modernizáció

- természeti erőforrások leértékelődése
- tradíciók lebontása
- koncentrált gazdaság és lakófunkció
- méretgazdaságossági szempontok abszolútizálása

- Ipar dominanciája
- Technikai, műszaki újítások
- Gazdasági növekedési kényszer
- Gazdasági hatékonyság

• Demográfiai egyensúly megbomlása

Elvándorlás

Reprodukciós döntések

• Elszigeteltség

Fejlesztési források hiánya

• Szükségletek kielégítésének akadályai

Elégtelen újraosztható források

Közzolgáltatások finanszírozási gondjai

• Környezeti erőforrások alul vagy túlhasználása

Anyagi források hiánya

Környezetszennyezés

• Gyenge térségi jövedelemtermelő képesség

Versenyképesség romlása, alacsony abszorpciós képesség, kiskereskedelem további beszűkülése

AZ INNOVÁCIÓ KLASSZIKUS ÉRTELMEZÉSE

Az innováció elméleti alapjai legelőször 1934-ben Schumpeter tanulmányában jelentek meg, az innovációnak öt alapesetét írja le:

- új javak eladása, vagy régi javak újszerű előállítására;
- új szállítási módszerek bevezetése;
- új piacok feltárása;
- új termelési anyagok használata;
- új piaci helyzet kialakítása (Schumpeter, 1980).

A TÁRSADALMI INNOVÁCIÓ ELTÉRŐ MEGKÖZELÍTÉSEI – FOGALMI SOKSZÍNŰSÉG

- A társadalmi innováció definiálása a szakirodalomban még nem egységes (Benedek et al., 2015; Benedek et al., 2016; G.Fekete, 2015; Kocziszky et al., 2015; Kocziszky et al., 2017; Varga, 2017) ugyanakkor minden, a fennálló társadalmi problémák leküzdését szolgáló újszerű, innovatív ötlet társadalmi innovációnak tekinthető.
- Ogburn szerint *„a rendelkezésre álló immateriális (kulturális) elemek kombinációja vagy módosítása új termékek létrehozásához”* (Ogburn 1957:168).
- Whyte szerint a társadalmi innovációk *„a legújabb megoldások az emberi problémák megoldására”* (Whyte 1982:2).
- Egy másik megközelítés szerint *„olyan új és új megoldások összege, amelyek támogatják a célokat, segítenek a problémák jobb kezelésében és amelyek a változást támogató új szervezeti formáknak, új szabályozásoknak és új életstílusoknak köszönhetőek”* (Zapf 1989:177).

TÁRSADALMI INNOVÁCIÓK

- Minden olyan - társadalmi szereplőktől eredő - új, az eddigi gyakorlattól eltérő szemlélet, megközelítés, paradigma, illetve az ezekhez kapcsolódó termék, eljárási folyamat, gyakorlat, hálózat, melyek a társadalomban felmerülő problémák és szükségletek megoldását célozzák, miközben új értékek, attitűdök, új társadalmi kapcsolatok, esetleg új struktúrák jönnek létre.
- társadalmi cél (szolidaritás)
- társadalmi szereplők (részvétel)
- társadalmi megoldások (közösség)
- társadalmi eredmények (társadalmi tőke, struktúraváltás)

AZ ELSŐ EMLÍTÉSEK

- *Szociológiai gyökerek* - az innovációhoz vezető társadalmi aspektusként és az innováció társadalmi hatásaként
  - Gabriel Tarde (1899) – a társadalom mint egy bővülő hálózatos gazdaság, melynek belső kapcsolódásai vezetnek az új termelési technológiák vagy innovációk burjánzásához

Elméletről még nem beszélhetünk, csak egy pár említés

1989-1993 - ESETLEGESSÉG

- új megoldások új társadalmi kötődésekből (az NGOk szerepe a társadalmi problémákra választ adó megoldások kifejlesztésében és közvetítésében)
- új társadalmi kapcsolatok eredményeznek társadalmi hatást
  - Kraan et al. 1991 – innovációk az otthoni idősgondozásban
- új megoldások során új társadalmi kapcsolatok jöttek létre
  - Westley 1991 – a zeneipar bevonása az éhezés ellen – Bunker – Alban 1992 – a szervezeti fejlesztések nagy csoportja társadalmi innovációnak tekinthető
- új technológiákhoz a társadalomnak is változnia kell
  - Ambak 1989 – a technikai innovációk bevezetéséhez a társadalmi viselkedés változása szükséges

1994-1998 – MAGYARÁZAT NÉLKÜLI FOGALOMHASZNÁLAT, A MŰSZAKI INNOVÁCIÓK ÁRNYÉKÁBAN

- Új kapcsolatok hoznak új megoldást
  - Sabel 1996 – 38 decentralizált terület-alapú partnerség szerepe az ír munkanélküliség csökkentésében
- új technológiákhoz a társadalomnak is változnia kell
  - Aicholzer 1998 – teleworking centrumok mint társadalmi innováció (
- Új technológiák új társadalmi viszonyokat hoznak
  - Smeds et al. 1994 – a technológiai innováció (porszívó) a háztartási munkák egyenlőbb nemek szerinti felosztásához vezet

1999-2003 – AZ ELMÉLETTÉ VÁLÁS ELSŐ JELEI

- Társadalmi innovációs tőke
  - McElroy 2002 – „a cég kollektív képessége a megújulásra”
- A társadalmi interakciók szükségesek az új ötletekhez
  - Waddel 1999 – különböző csoportok együttműködése új ötletek generálása érdekében
  - Hazel – Onaga 2003 – szorosán együttműködni a társadalmi problémák megoldásának keresésében

2004-2008 - ELMÉLETEK FORMÁLÓDÁSA

- A társadalmi viszonyok új formái új ötleteket és megoldásokat generálnak a társadalmi problémák hatásosabb kezelésére
- Mozgás a társadalmi viszonyoktól az innováció társadalmi értéke felé
  - Mulgan et al. 2007 – a társadalmi innováció által létrehozott társadalmi érték („új ötletek, melyek működnek”)
- Radikalizálódás, marginális csoportok társadalmi befogadása szemszögéből
  - Mumford 2007 – a hálózatok ereje a társadalmi változásokban és a társadalmi problémák megoldásában
- Technológiai innovációkban való jelentősége
  - Gardner et al. 2007, Taatila et al. 2006 – hangsúly a fenntarthatóságon

2009-2013 – TUDATOSULT ÉRTELMEZÉSI KÜLÖNBSÉGEK

- Design gondolkodás
  - Brown-Wyatt 2010 - a marginalizált csoportok szükségleteinek jobb megértése vezethet pozitív társadalmi hatáshoz
- Normatív megközelítés
  - Murray et al. 2010 – innováció, ami társadalmi a végeredményben és az eszközeiben egyaránt
- Szűkítés – csak a hasznosság
  - Peyton Young 2011 – új mechanizmus, mely növeli az azt adaptáló egyének jólétét a státus quóhoz viszonyítva
- Megkülönböztetés a technológiai innovációtól
  - Howaldt et al. 2010 – nonprofit, társadalmilag elfogadott, széles körben terjed a társadalomban

- Fókusz a helyi szintre
- Politikai dimenziók erősödnek – új formája a jóléti állam fejlődésének?
  - EU: Social Innovation Initiative – Horizon 2020 – a társadalmi innovációs politikákat a kutatási és innovációs folyamatokba beágyazni
- Országok közötti összehasonlítás
- Régiók közötti összehasonlítás

A TÁRSADALMI INNOVÁCIÓ POTENCIÁLIS TERÜLETEI VIDÉKI TÉRSÉGEKBEN

<i>vidéki sajátosság</i>	<i>társadalmi cél</i>	<i>sajátos feladat</i>
<p>alacsony koncentráció</p>	<p>depriváció csökkentése/ szolgáltatások elérése</p> <p>területi és társadalmi integráció, befogadás</p>	<p>alternatív (kisléptékű) szolgáltatási módok bevezetése: oktatás, művelődés, egészségügy, szociális gondoskodás, kommunális szolgáltatások</p> <p>együttműködések és integrációk szervezése, belső hálózatok építése, horizontális közlekedés javítása</p>
<p>természetközelség</p>	<p>egészséges lakókörnyezet biztosítása a jövő generációinak is</p> <p>megélhetés biztosítása, önrendelkezés erősítése,</p>	<p>környezeti fenntarthatóság erősítése: természetvédelem, tájfenntartás, erdősisítés, alternatív energiaforrások használata, hulladékkezelés, lakások felújítása, település-karbantartás</p> <p>helyi (természeti és kulturális) erőforrások hasznosítása: tájjellegű élelmiszertermelés, rekreációs lehetőségek bővítése, lakóingatlanok kiajánlása</p>

A TÁRSADALMI INNOVÁCIÓ POTENCIÁLIS TERÜLETEI VIDÉKI TÉRSÉGEKBEN

<i>vidéki sajátosság</i>	<i>társadalmi cél</i>	<i>sajátos feladat</i>
lassabb kulturális változások	<p>tudástársadalomhoz kapcsolódás elősegítése, innovációk befogadása</p> <p>identitás megőrzése, erőforrás-bővítés</p> <p>közvetlen részvétel elérése, kapacitásbővítés</p>	<p>tudáskészlet bővítése: helyi tudás, szaktudás, digitális írástudás fejlesztése (képzések)</p> <p>kulturális örökség őrzése, hagyományápolás: gyűjtés, bemutatás</p> <p>jó kormányzás: közösségek erősítése</p>
centrumoktól való távolság	városi piacok elérése	város-vidék kapcsolatok erősítése: ingázás segítése, piacok elérése és szervezése, (fizikai, információs, társadalmi) hálózatok építése, jelenlét és reprezentáció a városi, térségi véleményformálásban és döntéshozásban.

NÉHÁNY PÉLDA SIKERES TÁRSADALMI INNOVÁCIÓRA

Társadalmi innováció típusa	Település	Elsődleges cél
megváltozott munkaképességűek és fogyatékkal élők foglalkoztatása	Miskolc	foglalkoztatás növelése
innovatív közfoglalkoztatási program romák bevonásával	Cserdi	foglalkoztatás növelése
innovatív közfoglalkoztatási program romák bevonásával	Hernádszent-andrás	foglalkoztatás növelése, vidékfejlesztés
falu- és tanyagondnoki szolgálat	Petőfiszállás	vidékfejlesztés
innovatív menedzser szemlélet	Nemesvámos	helyi gazdaságfejlesztés
innovatív turizmusfejlesztés	Poroszló	turizmusfejlesztés

ÖSSZEGZÉS

- A társadalmi innovációk és a vidékfejlesztés szoros kapcsolatban állnak egymással.
- A legtöbb társadalmi innováció akkor lesz sikeres, ha a befogadó közeg, a település lakosai hajlandóak részt venni a fejlesztésben vagy legalábbis nem akadályozzák annak megvalósulását.
- A társadalmi innovációk befogadásához a társadalmi tanulás folyamata is fontos.
- A fenti példákból jól látható, hogy vidéki térségek számára a fennálló társadalmi problémák megoldásában a civileknek kiemelt szerepe van, hiszen ezek a térségek vagy hátrányos helyzetű munkaerő-piaci csoportok önmaguk nem képesek megoldani a problémákat.

KÖSZÖNETNYILVÁNÍTÁS

Az előadásban ismertetett kutató munka az EFOP-3.6.1-16-2016-00011 jelű „*Fiatalodó és Megújuló Egyetem – Innovatív Tudásváros – a Miskolci Egyetem intelligens szakosodást szolgáló intézményi fejlesztése*” projekt részeként – a Széchenyi 2020 keretében – az Európai Unió támogatásával, az Európai Szociális Alap társfinanszírozásával valósul meg.

KÖSZÖNÖM A FIGYELMET!

SZÉCHENYI 2020

MAGYARORSZÁG
KORMÁNYA

Európai Unió
Európai Szociális
Alap

BEFEKTETÉS A JÖVŐBE